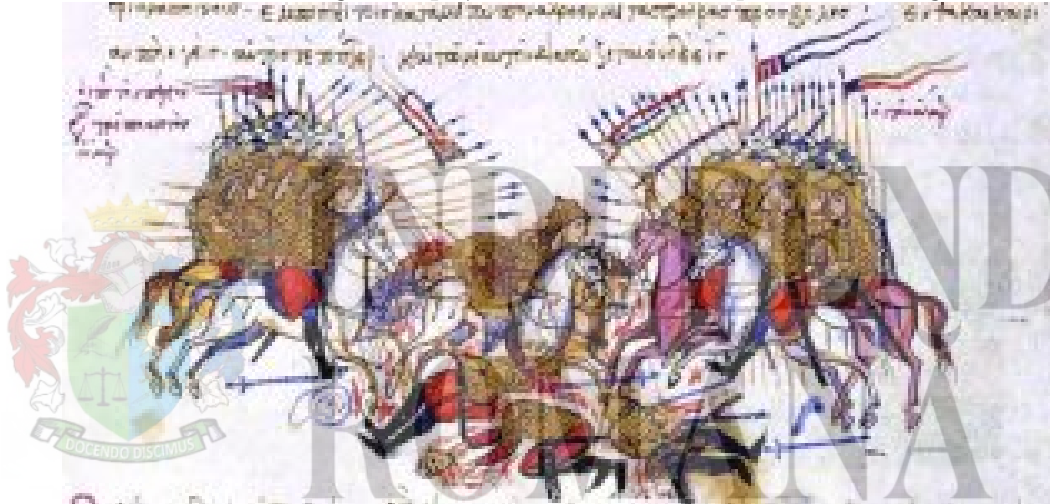

Din stepele necuprinse ale Asiei, timp de sute de ani s-au deversat asupra Europei numeroase seminții uralo-altaice. Printre primii au fost hunii iar ultimii au fost turcii selgiukizi și continuatorii lor turcii otomani. Alte rase pe care le putem aminti au fost avarii, bulgarii, ungurii, pecenegii, uzii, cumanii și tătarii. Despre pecenegi au scris mulți cronicari bizantini din care unii, au lăsat mărturii prețioase, întrucât popoarele asiatice nomade s-au ocupat mai puțin cu scrisul și mai mult cu ocuparea temporară a unor teritorii pe care le pustiau obligând locuitorii să le ofere tribut și daruri, pentru asigurarea liniștii și protecției. Pecenegii cu toate deosebirile genetice și de limbă aparțin mării familii a triburilor de limbă turcică care cuprindea triburile de uiguri, kirghizi, avari, uzi, cumani.

După lupte cu populațiile turco-oguze care le-au ocupat pășunile, s-au așezat în bazele hidrografice ale fluviilor Atil (Atel, Bulgar, Volga) și Geeh (Ural) după precizarea împăratului bizantin Constantin VII Porfirogenetul (944-959) cuprinsă în scrierea sa *De administrando imperio* (Administrația împărăției) redactată prin 945 spre folosul fiului său. Lângă marele fluviu, cangarii (numele pecenegilor care însemna cei mai viteji), erau vecini cu uzii (pe care alt scriitor bizantin îi descria mai nobili și mai generoși ca pecenegii) și cu hazarii rude apropiate cu pecenegii. Vecinii s-au aliat, i-au învins, i-au alungat iar pășunile lor au fost stăpânite de uzi (guzi sau oguzi).

INDEPENDENȚA
*Independența
prin Cultură*

Pecenegii numiți paținaki sau cangarii de bizantinii, bissemi de latini, sau picenati, piceni, bessi, erau populații de păstori, de origine tiurcică, organizați în triburi și uniuni de triburi conduse de hani. Credința lor era cea a tuturor popoarelor de stepă. Inițial a fost șamanismul, credința în vrăjitorul care poate îndupleca forțele naturii, apoi au adoptat divinitatea generală a lumii turco-mongole, un zeu al cerului Tengri/Tangrî. Triburile pecenege din Asia au adoptat islamul, iar cele din Europa, intrând în sfera de influență a Bizanțului (foederati și mercenari) s-au convertit la creștinism. Ca strategie războinică, foloseau cavaleria ușoară și lupta de la distanță cu săgeți și lănci.

După ce au fost risipiți de uzi, o parte a pecenegilor au rămas sub stăpânirea învingătorilor, alte triburi au migrat spre Vest și Sud și la sfârșitul secolului al IX-lea s-au aliat cu bulgarii țarului Simeon (893-927) și au distrus așezările ungurilor din Atelkuz. La începutul secolului al X-lea sunt amintiți pe râurile Baruh (Boristene, Nipru), Kubu (Bug), Trullos (Nistru), Brutos (Prut), Seretos (Siret). Așadar la începutul secolului al X-lea pecenegii stăpânesc câmpia munteană lângă Dunăre și organizează raiduri în Transilvania împotriva voievodatului lui Gelu quidam Blachus care le solicită ajutorul împotriva invaziilor maghiare. Timp de peste un veac centrul stăpânirii pecenege a fost la Dunărea de Jos.

Stăpânirea lor se întinde până la Don. În lexiconul suda numit și Suidas redactat spre sfârșitul secolului al X-lea este o frază incitantă: Dacii care acum sunt numiți pecenegi. Se știe că uneori numele popoarelor migratoare era stabilit în funcție de teritoriul pe care îl ocupau. În conștiința bizantinilor, a romeilor, continuatorii Imperiului Roman desființat în secolul al V-lea, persista ideea

că Munții Carpați și gurile Dunării aparținuseră cândva unui popor mândru și liber, dacii, cu care romanii duseseră războaie sângeroase pentru a le stăpâni țara. Pecenegii au fost amintiți și în Transilvania. În 1224 regele maghiar Andrei al II-lea (1205-1235) a acordat un privilegiu Cavalerilor Teutoni.

DEPENDENȚA ROMÂNĂ

Independența prin Cultură

În act este menționată Silva Blacorum et Bissenorum (Pădurea Romanilor și Pecenegilor), situată în răsăritul Ardealului probabil în Țara Amlășului. Tot în Estul Transilvaniei era și acea Țară a Românilor (Terra Blacorum) consemnată într-un act din 1222, în care negustorii cu mărfuri străine plăteau vamă la concurență cu vama ungurească. După așezarea pecenegilor în Nordul Dunării, bizantinii au apelat la ei pentru o alianță împotriva bulgarilor. În 917 țarul Simeon (893-927) distrusese armata bizantină la râul Acheloos. Demnitari bizantini au trecut Dunărea și au cerut ajutorul pecenegilor.

Aceștia trebuiau să treacă fluviazul cu ajutorul flotei grecești, să-i alunge pe bulgari. Însă certurile dregătorilor împărătești i-au determinat pe pecenegi să se retragă în țara lor, dar bogăția teritoriilor bizantine va deveni o țintă a năvălirilor. Din scrierile împăratului Constantin Porfirogenetul (944-959) bizantinii doreau pacea cu pecenegii cu care încheiau anual alianțe, le dădeau daruri și primeau ostatici. Fiind vecini cu rușii, când nu se înțelegeau, se războiau, când se aliau atacau împreună stăpânirile bizantine și le pustiau. Și bulgarii se temeau de puterea pecenegilor care i-au învins de câteva ori.

Împăratul bizantin se folosea la nevoie de pecenegi, când împotriva rușilor, când împotriva

bulgarilor și chiar a ungușilor. În vara lui 941 marele cneaz al Novgorodului și Kievului, Igor/Ivar (912-945) din dinastia scandinavă a Rurikizilor, s-a aliat cu pecenegii și cu o flotă de luntre au atacat Constantinopolul. Împăratul Roman I Lekapenos (920-944) a incendiat flota atacatorilor cu ajutorul focului grecesc la opt iulie.

Un an mai târziu Igor a murit într-o luptă cu triburile slave ale drevlenilor în timp ce le pretindea abuziv tribut. Fiul său Sviatoslav Igorevici (964-972) la instigarea bizantinilor a atacat Bulgaria și a cucerit Durostorum (Dristra, Silistra) în campania din 968-969. În 971 este înfrânt de bizantini și se retrage în Rusia. Pe drum este atacat de pecenegi, drujina lui este masacrată în 972, bogățiile răpitate, Sviatoslav ucis, iar în craniul lui, Kuria, căpetenia pecenegă, a turnat argint și și-a făcut cupă de ceremonie. Se pare că bizantinii l-au incitat pe Kuria să-i atace pe ruși. Cercetările ulterioare au relevat că locuitorii Preslavului (vechea capitală a bulgarilor) îl dușmăneau pe cneazul rus pentru cruzimile sale și i-au informat pe pecenegi că rușii sunt puțini și au bogății uriașe.

Incursiunile călăreților stepei se succedau cu intermitențe. Constantin al VIII-lea Diogenes (1025-1028) a respins și alungat peste Dunăre un atac insistent al hoardei. În 1036 a fost pustiită complet Dobrogea, în timpul lui Mihail al IV-lea Paflagonianul (1034-1041) care a obținut succese militare la frontierele imperiului. În timpul bazileului Constantin al IX-lea Monomahul (1042-1055) a avut loc marea invazie a pecenegilor la Sud de Dunăre în 1046 sau 1048. Armata bizantină a fost categoric distrusă în Tracia, iar la sfârșitul domniei aceluiași împărat, pecenegii atacau suburbiile Constantinopolului.

Precizări importante asupra evenimentelor istorice până în anul 1057, ne oferă călugărul bizantin Giorgios Kedrenos. Despre pecenegi scria că erau un neam scit, așa zișii sciti împărătești, mare și numeros. Erau 13 triburi care se întindeau dincolo de Istru, de la fluviuul Boristenes (Nipru) până în Panonia. Erau nomazi și trăiau în corturi. Aveau două căpetenii: Tyrah fiul lui Kilter (Biltar), de înaltă stirpe, molatec și iubitor de tihnă și Kegen fiul lui Baltzar, de neam neînsemnat... dar în ale războiului și în conducerea oștirilor foarte întreprinzător. I-a înfrânt și alungat pe uzi care-i atacaseră pe pecenegi.

Era iubit pentru vitejia sa neîntrecută. Tyrah era stăpân pe 11 triburi iar Kegen pe două. Tyrah se temea și stătea ascuns în mlaștinile și lacurile de lângă Istru. Invidios i-a întins lui Kegen câteva curse, temându-se să nu-și piardă domnia. Kegen s-a retras cu triburile lui Belemarnis și Pagumanus în mlaștinile râului Boristenes (Nipru). A urmat războiul între cei doi hani/regi și cele 13 triburi contra celor două. După multe ore, Kegen s-a retras și și-a găsit refugiul la împăratul bizantin. Cu 20.000 de supuși a ajuns la Durostolon (Dristra, Silistra), a trimis emisari pentru a trece în slujba bazileului.

A fost botezat și investit cu rangul de patrician. I-au fost acordate trei fortărețe pe malul Istrului. Periodic trecea fluviuul și-l ataca pe dușmanul său Tyrah, luându-i robi pe supușii acestuia. Tyrah a trimis soli la împărat să-l împiedice pe rival să treacă fluviuul în ținuturile sale. Solii au fost trimiși înapoi fără răspuns. Tyrah trecut fluviuul cu 800.000 de pecenegi însă a fost învins, oamenii lui uciși sau luați robi, iar Tyrah luat prizonier a fost botezat cu 140 de nobili, iar zecile de mii de pecenegi captivi au fost colonizați prin câmpiile Bulgariei sau prin alte locuri sau au devenit ostași bizantini. Kegen îi sfătuia pe romei să-i ucidă pe toți.

Spunea și un proverb barbar: trebuie să omori șarpele cât e iarnă și nu își poate mișca coada. Încălzit de soare va aduce osteneli și griji. Peste mai mult de un deceniu, în 1059, același autor Kedrenos ne relatează că o căpetenie pecenegă Selte a devenit dizident. Pecenegii sunt împărțiți pe seminții și clanuri și toți șefii lor s-au supus împăratului numai Selte nu vru să întindă mâna împăratului și s-a refugiat pe o stâncă prăpăstioasă din bălțile Istrului.

Însă a fost învins și pus pe fugă de oștenii împăratului. Invaziile pecenegilor în imperiu au continuat fără întrerupere, cu intensități diferite, de la simple raiduri până la pustiiri și devastări de provincii. Isaac I Comnenul (1057-1059) i-a înfrânt categoric și timp de doi ani pecenegii s-au abținut de la atacuri. În 1064 o hoardă de uzi popor înrudit cu pecenegii și cumanii însumând 600.000 de oșteni a trecut Dunărea, au devastat Epirul, Macedonia și Ellada. Constantin al X-lea Ducas (1059- 1067) a trimis o armată care a fost înfrântă de uzi. Peste un an după ce o epidemie omorâse o mulțime de agresori, armata împăratului aliată cu bulgarii și pecenegii i-au nimicit pe invadatori. Nu era prima oară când rudele se luptau între ele, când pecenegii invadatori se luptau cu pecenegii creștini din garda imperială a bazileului.

Demnitarul bizantin Diogenes, duce de Serdica (Triadița, azi Sofi a) i-a învins pe pecenegi omorând și robind o mulțime. Împăratul i-a acordat o nouă dregătorie ca o răsplată a vitejiei sale. Ajungând împărat sub numele de Roman al IV-lea Diogene (1067-1071), a pornit campania din Asia împotriva turcilor selgiukizi cu o oștire de peste 100.000 de oameni. Lupta decisivă s-a dat în 1071 la Manzikert (în Armenia) unde a fost învins catastrofal de sultanul Alp Arslan (Leul) și a căzut prizonier. În armata turcă luptau pecenegii asiatici alături de uzi, iar în cea bizantină pecenegii europeni. Despre alți hani pecenegi ne-a lăsat cunoștințe precise scriitoarea Ana Comnena fiica puternicului împărat Alexios I Comnenul (1081-1118) care a zdrobit puterea pecenegilor. Opera sa istorică intitulată Alexiada relatează în 15 cărți evenimentele perioadei 1069-1118, an în care a murit tatăl său. În 1087 la ivirea primăverii Tzelgu (Țelcu) comandant suprem al armatei scitice în fruntea unei armate amestecate de 80.000 de oameni formată din sauromați (uzi) și sciți (pecenegi)

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

pradă orașele și iau multă pradă.

Urmăriți de bizantini mai puțin numeroși, încep bătălia. Tzelgu care luptase vitejește și-i înspăimântase pe bizantini, rănit de moarte și-a dat suflul. Bizantinii au dobândit o strălucită victorie asupra sciților. Scriitoarea prințesă amintește de un principat peceneg la Dunăre, în Dobrogea condus de Tatos (Halis, Tatul, Tatrys). Este menționat și de alți cronicari greci: Attaliates, Skilitzes, Zonaras. A trăit în deceniile 6-9 ale secolului al XI-lea. Stăpâna orașul Dorostolon (Dristra, Silistra). Zonaras afirmă că domnul pecenegilor Tatos s-a aliat cu un dregător răzvrătit al

împăratului Constantin al X-lea Ducas (1059-1067). Împreună au pornit spre Constantinopol. Tracia și Macedonia au fost prădate apoi Tatos a revenit în țara pecenegilor. Presați de cumani, pecenegii din Dobrogea au trecut Dunărea. Cetatea lui Tatos a fost asediată de bizantini. Rudele sale au apărut cele două fortărețe ale Dristrei. Tatos s-a dus să ceară ajutor cumanilor. Pecenegii i-ai învins pe bizantini, au luat pradă multă și captură. Tatos a revenit cu cumanii care au cerut jumătate din pradă. Pecenegii au refuzat și a început războiul cu cumanii care au învins. Ana Comnena susține că în 1085-1086, orașul Vicina era stăpânit de șeful teritoriului numit Sesthlav. Vicina era la depărtare de Dristra de 8 zile de mers pe Dunăre.

Scriitoarea a numit căpeteniile a trei ministate dobrogene: Tatos, Sesthlav, Satza. Attalies în opera sa istorică a folosit cuvântul mixobarbari. Sensul era de populație eterogenă, vorbitoare de limbă greacă, de religie ortodoxă, locuitori ai Dobrogei stăpânită nominal de bizantini prin duci, dar în realitate de pecenegi. Mixobarbarii paristrieni erau ruși, bulgari, pecenegi sau vlahi. Bizantinii numeau Dobrogea Microscitia sau Paristrion, iar populațiile slave (sârbii) Paradunavia. Iorga considera că formațiile statale din Dobrogea sunt forme incipiente de închegare a unor principate românești. Tatos/Tatul este românesc, Sesthlav este altă formă a lui Seneslav (de la Argeș 1247), Satza/Sacea amintește de Isaccea. Situația generală a Imperiului Bizantin era precară. Era asediat din toate părțile. Importante pierderi teritoriale și în populație îi afectau vigoarea. După decenii de luptă cu străinii și cu uzurpatorii doritori de purpură imperială, un împărat a reușit cu greu să redreseze situația militară și fi nancieră a statului. Familia lui Alexios I Comnenul era originară din Tracia din orașul Comne.

Domnia sa a durat din 1081 până în 1118. Este suveranul care a reușit să distrugă puterea pecenegilor. Când a luat puterea, moștenirea imperială era o catastrofă. Toate erau ruinate armata, industria, agricultura, comerțul, fi nanțele, administrația. Turcii selgiukizi stăpâneau aproape toată Asia Mică. Normanzii sprijiniți de slavi debarcaseră în Dalmația. Hoardele pecenege atacau în Nord. Lupta pentru coroană devenise o epidemie. În 1086 hoarda de 80.000 de pecenegi a trecut Dunărea pe gheață, însă a fost respinsă pentru puțin timp. Alexios a încercat recucerirea Dorostolonului. Armata sa a fost risipită de pecenegi în Tracia. Luptând cu vitejie împăratul s-a retras. Tzakas emirul de Smirna (Izmir) a distrus flota bizantină. Basileul și-a folosit cu pricepere resursele.

A folosit aurul pentru a-i cumpăra pe cumani, aliații pecenegilor și a plătit pacea emirului de Izmir. În iarna anului 1090 i-a învins pe pecenegi și a sărbătorit triumful la Constantinopol. Însă primăvara au trecut iar Dunărea. Aliați cu cumanii și cu câteva sute de mercenari din Flandra la 29 aprilie 1091, bizantinii lui Alexios după o bătălie sălbatică au învins catastrofal la 29 aprilie 1091 în câmpia tracă la Lebunion, coaliția pecenego-paristrieană. Zeci de mii de pecenegi au fost luați ostatici și alte zeci de mii uciși. De frică să nu se revolte prizonierii, mai ales că bizantinii erau epuizați, noaptea toți captivii au fost înjunghiați.

Aliații cumani de frică să nu pățească la fel au fugit noaptea spre satele lor din nordul Dunării. Dar Alexios a trimis solda promisă cumanilor și pe cei rămași i-a ospătat și le-a oferit daruri din prada luată de la rudele lor pecenegii. Creștina Ana Comnena scria cu satisfacție: O gintă de zeci de mii de oameni, ci întrecând orice număr, a fost stârpică până la nimicire cu femei și copii. Mare fusese groaza bizantinilor imperiali la aflarea veștii că au năvălit pecenegii. Pecenegii supraviețuitori au fost creștinați silit. Sfântul Kiril din Filea (Phylea) declara împăratului Alexios: Din lupi i-am făcut oi și adăugat turmei lui Hristos. A fost restabilită autoritatea bizantină în Dobrogea. Numeroase familii de pecenegi au fost colonizate în zona Meglenei, în Macedonia grecească. Unul din dialectele românești este cel megleno-român (pe lângă cele daco-roman, istro-roman, macedo-român). Printre acei pecenegi colonizați n-or fi fost și vlahi? Lebunion a însemnat sfârșitul puterii pecenegilor. Peste trei decenii, în 1122, pecenegii au trecut iar Istrul/Dunărea și au început să prade în Tracia. Împăratul Ioan al II-lea Comnenul (1118-1143) a aflat prin iscoade că erau mai multe triburi cu diferiți hani.

A tras prin daruri câteva căpetenii, însă după ce le-a slăbit oastea i-a atacat cu cavaleria grea (katafractii) fără succes. Pecenegii făcuseră o tabără întărită din căruțe și porneau la atac pe caii lor iuți, lansau săgețile și lăncile și se adăposteau în lagăr. Mult timp lupta a fost nedecisă. Împăratul cu icoana Maicii Domnului, a pornit la atac cu garda sa pedestră a varegilor, care cu securile, apărați de scuturi au reușit să spargă lagărul peceneg. Mulțimi de prizonieri, mai ales femei și copii au căzut în captivitate. Au fost vânduți ca robi. Puținii bărbați supraviețuitori au fost încadrați în armata bizantină. Multe slujbe de mulțumire au fost celebrate și Ioan al II-lea a instituit o sărbătoare numită a pecenegilor. Până prin secolul al XIII-lea pecenegii au fost asimilați de autohtoni. Pe teritoriul României pecenegii au locuit în Oltenia, câmpia Munteană, Teleorman, Bărăgan, Burnaz, Bugeac, Dobrogea, Moldova.

În Transilvania au fost sporadic, mai ales că oșteni ai regilor arpadieni, chiar dacă în 1224 este amintită pădurea pecenegilor. În limba română au rămas numeroase denumiri onomastice și toponime. Întrucât pecenegii au fost înrudiți cu uzii și cumanii sunt greu de decelat termenii care au aparținut unui grup etnic sau altuia. Le voi aminti la descrierea poporului migrator al cumanilor.

Viorel Gh. Speteanu

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*